

# RENAȘTEREA

ORGAN NAȚIONAL-BISERICESC SĂPTĂMÂNAL

Abonamentul anual: 400 Lei.

Director: Dr. I. MATEIU

Redacția și Administrația:  
Cluj, Strada Iuliu Maniu Nr. 36.

Cenzurat.

## VENIȚI LA TEOLOGIE!

Ne găsim în luna marilor frământări pentru alegerea carierei. Câteva mii de bacalauri se sbuciumă în fața mării și apăsătoare întrebări: *în-cotro?* Alături de ei tot atâtea inimi de părinți îngrijorați, cari se agită nedomolite în vârtejul ipotezelor și al posibilităților de mâine. Se țes iluzii, se împletesc speranțe deoparte, iar de alta răsar una câte una dificultățile materiale și răspunderile morale pentru rosturile unor vieți în plină desfășurare.

Pe vremuri, înainte de războiu, acest frecvent examen familiar nu tulbura așa de mult sufletele ca astăzi, când ne lovim de ~~criza economică~~ și de barajul tot mai grav al cetelor de intelectuali fără pâine. Pe atunci, alegerea era ușoară fiind că ne găseam în fața unor oferte abundente, pe când acum situațiunea se prezintă cu totul răsturnată. Numeroși tineri, după studii temeinice și obositoare în Universitățile din Țară și de peste hotare, sunt condamnați — în ciuda diplomelor strălucite ce le posedă — la o disperată sterilitate intelectuală, pe cât de demoralizantă pentru ei, pe atât de primejdioasă pentru societate.

Fenomenul acesta nu este câtuș de puțin de esență românească; căci îl vedem așezându-și prezența aproape în toate statele civilizate, de aici și de peste ocean. La noi însă el are o nuanță, specifică solului național: oferta este absentă numai în raport cu funcțiunile publice de stat, unde asaltul este permanent, în virtutea acelei tradiții hedoniste, pe care sarcasmul nostru impecabil a prins-o în formula celebră: „românul bursier-funcționar-pensionar.“

Pasiunea aceasta pentru *funcționarismul* viager și lipsit de riscuri, ne-a dus la cea mai mare inflație din toată Europa, angajând — în chip nemaiauzit — 80% din bugetul Statului.

Gravitatea faptului a dus la

măsura dureroasă a Guvernului, de a proceda la revizuirea radicală a numirilor și la simplificarea aparatului de stat. De aici, o consecință: datoria de a ne îndrepta ochii pe viitor și în alte direcții, anume spre *profesiunile libere*, așa de puțin simpatizate de noi, tocmai pentru risipa de nervi și riscurile serioase ce le implică practica lor conștientă. S'a spus adeseori, că Românii n'ar avea dispoziții pentru o seamă din ele, cum ar fi comerțul și industriile, afirmație hazardată, pe care o desmint realitățile. Adevărul e, că n'avem până acum pregătire suficientă pentru a le smulge din mâinile străinilor.

Dar priviți puțin orașele noastre, și veți surprinde un număr considerabil de firme românești, ivite toate numai după războiu. Când tradiția va fi creiată, când ea va deveni o mândrie familiară, de sigur că noi vom domina, înfrângând toate concurențele. Aici câmpul de acțiune este imens, rentabil și puțin exploatat, deci cu perspective largi pentru tineretul nostru.

Dar paralel cu aceste profesii practice, se îmbie sufletelor alese cealaltă categorie de îndeletniciri, cu nota lor *idealistă*, în fruntea cărora noi punem *Preoția*.

De ce-o vedem în această lumină? Întâi pentru că ea ne oferă acele supreme și neegale bucurii sufletești, cari isvorăsc numai din viața de sfințenie trăită în slujba Mântuitorului. Al doilea, pentru că prin puterea ei harică, pogoară împărăția lui Dumnezeu pe pământul românesc. Și în fine, pentru că în concepția neamului nostru este chemarea cea mai respectată, prin semnificația ei divină și mântuitoare.

Privită din acest întreit punct de vedere, în adevăr preoția este cariera ideală, care împacă toate exigențele unei optime filosofii de viață omenească. A o înțelege este un privilegiu, a o dobândi înseamnă o grație de sus.

Foarte frumos, — va spune cutare bacalaureat, — dar singură idealitatea nu-i suficientă, căci lipsește tocmai acel suport necesar și palpabil, care asigură existența noastră materială.

Am mai auzit și altădată aceeași obiecțiune. Răspund ca și atunci: dacă-i insuficientă, depinde exclusiv de preot s'o facă să dispară, printr'o *pastorație activă și însuflețită*. Iată secretul! Numai în țarina părăsită ies ciulini; ogorul îngrijit dă seceriș bogat. Căci preoții au făgăduința Domnului care a zis: „Adevărat vă spun, că nu

este nimeni care să fi lăsat casă sau frați, sau surori, sau tată, sau mamă, sau nevastă, sau copii, sau holde pentru Mine și pentru Evanghelie — și să nu primească acum, în veacul acesta, de o sută de ori mai mult“ (Marcu, 11, 29).

Veniți deci la Teologie, iubiți tineri bacalauri! Veniți numai cu credință, și toate celelalte vi se vor adoaage vouă. Biserica noastră, vă așteaptă cu drag, spre a vă forma pentru cea mai sfântă și mai fericită din misiunile lăsate oamenilor pe pământ.

## Preotul și cântărețul bisericii.

„Cu pace Domnului să ne rugăm“.

Dintre sătenii de seama lui, dar mai curat la haine, mai bun gospodar, cu mai multă școală, dotat cu frumosul dar al cântării și cu sufletul plin de-o mai mare și mai curată credință în Dumnezeu, s'a ridicat cântărețul sau diacul bisericii. În unele locuri i se mai zice și dascăl, fiindcă el era și învățător în sat, iar în trecut la noi în Ardeal învățătorul era cântărețul bisericii. Cât de tihnit era poporul, când auzia în sfântul altar preotul, iar pe învățător în strană răspunzând armonios. Aceste lucruri au fost ieri și-i păcat, că astăzi nu mai sunt.

Mi-a rămas în minte o amintire foarte frumoasă, despre diacul bisericii din satul în care m'am născut. Mă văd copilaș de școală primară, adunați în serile lungi de iarnă cu alți tovarăși de școală în casa diacului, unde el cu vocea lui plăcută ne învăța să cântăm: Pe-al nostru steag, Trei colori, Deșteaptă-te Române și alte cântece naționale, cari erau interzise să se învețe în școală. Lua apoi diacul o carte de pe grindă și ne citea despre: Horia, Cloșca și Crișan și despre eroul național al satului nostru Avram Iancu. Așa erau cântăreții bisericii și astfel era casa lor. Ei dascăli și educători ai tineretului, iar casa lor casă națională.

Lucrurile s'au schimbat mult de-atunci. Puține biserici mai

sunt cari se aibă în fruntea stranei pe cel mai cinstit sătean și mai bun creștin. La această demnitate încă au ridicat vremurile, în multe locuri, oameni nepregătiți sufletește pentru acest frumos serviciu: de-a se ruga lui Dumnezeu alături de preot. S'au ridicat oameni gălăgioși și dornici de-a folosi sesiunea dată de stat pe seama cântărețului. Cunosc sate unde locul de cântăreț îl ocupă doi sau trei inși, făcând rându cu săptămâna și cari sunt un izvor nesecat de certuri, de individie și de vorbe lingușitoare șoptite preotului și poporului, ca să fie mai mult pe placul acestora. Apoi știu loc unde diacul cu întreaga lui familie s'a pus s'alunge preotul din sat. Iată dar de ce se lovește un preot în sat. Acela care ar trebui să-i fie cel mai devotat colaborator, îl spionează și tradează. Cuvântul scripturii „Dușmanii omului sunt casnicii lui“ se adeverește și aici.

Se recere ca stăpânirea bisericăscă să cugete la acest lucru. Dacă din cauza greutăților financiare, nu se poate susține o școală specială de cântăreți bisericăști, atunci să se caute alte căi pentru creșterea acestor persoane necesare bisericii. S'ar putea ca în locul personalului de serviciu din seminar, să se ia tineri dotați cu darul cântării și doritori de-a deveni cântăreți ai bisericii, unde în decurs de doi ani să învețe

cântările bisericesti și buna cuviință. Acest lucru pentru viitor, iar pentru prezent Consiliile spirituale protopopești să delătore din fruntea fiecărei strane persoanele nepregătite sufletește pentru a fi cântăreți ai bisericii, fie printr'un examen amănunțit, fie pe cale disciplinară.

Noi, frați preoți, să ne dăm seama de marele sprijin ce ni-l oferă cântăreții bisericii. Să căutăm a fi „înțelepți ca șerpii și blânzi ca porumbeii“ față de ei, căci destrămarea sau consolidarea unei parohii începe

dela relațiile — bune sau rele — dintre preot și diac. La venirea noastră în fruntea unei biserici să le punem în vedere, că ambii suntem servitori ai lui Dumnezeu.

Pe Dumnezeu să-l servim și să-l rugăm cu pace, căci numai astfel rugăciunea noastră va fi primită și poporul va privi spre noi cu respectul cuvenit unor slujitori ai bisericii.

Deci preoți și cântăreți ai bisericii „cu pace Domnului să ne rugăm“.

Pr. AXENTE TOMUȘ.

## Răsfoind „Șematismul Vener. Cler al Eparhiei gr.-cat. române a Maramureșului pe a. 1932“

Întâmplător într'o bibliotecă mi-a căzut în mână aceasta carte, care face parte din cărțile ce nu se pun în vânzare prin librării, ci se împart direct numai celor interesați. Din cauza aceasta, datele care le cuprinde nu pot fi cunoscute de către preoțimea noastră. Și fiindcă le-am aflat interesante și vrednice de a fi știute, mi-am luat osteneala de a le cuprinde în cele ce urmează.

„Șematismul“... nu este numai al „Veneratului cler“... ci și al tuturor parohiilor, curatorilor și cantorilor „eparhiei greco-catolice române a Maramureșului“.

Pe lângă aceasta mică corectură de conținut, mai trebuie să adăugăm și una de titulatură, punând și cuvântul „rutene“, căci în eparhia greco-catolică a Maramureșului din 359.944 suflete, 63307 sunt ruteni, adică a cincina parte, așa că cu tot dreptul i se poate pretind să-și zică „românorutene“.

Întreg volumul cuprinde 136 pagini 8<sup>o</sup>.

În loc de prefață ni se dau „Câteva date“ din cari merită să fie re-

dat alineatul dintâi: „Tradiția românească a celor aproape două veacuri, cât a ființat (din a doua jumătate a veacului XVI până pela anii 30 ai veacului XVIII) vechea Episcopie a Maramureșului, cerea în timpul din urmă tot mai insistent, reînființarea acestei Episcopii. Și dacă, pe urma actului istoric al unirii religioase dela 1700 cu biserica Romei, partea de aici a sufletului românesc a persistat, cu atâta tenacitate, în legăturile acestei biserici, încât forma neunită (numită acum ortodoxă) a cultului românesc nu are, nici azi, în aceste părți decât cel mult 25—30.000 suflete, era dela sine înțeles, ca noua Episcopie a Maramureșului, cerută imperios de interesele românismului din Nordul Ardealului, nu putea lua ființă decât în cadrele Provinciei bisericicești gr.-catolice române din Alba-Iulia și Făgăraș“.

Autorul a uitat să spună că vechea episcopie ortodoxă a Maramureșului a fost desființată tocmai în profitul unirii și încă de către fosta stăpânire, căci dacă era lăsată să trăiască, azi numărul sufletelor uni-

ților ar fi fost de 30.000 și al ortodocșilor de 300.000.

Argumentul cu „tradiția românească“ nu-l servește de loc, căci aceasta tradiție n'a fost numai românească, ci'n primul rând ortodoxă, așa după cum și există de fapt în sânul populației românești despre „legea veche“, devenită unită fără știerea și voia ei.

Greșesc profund ceice îndrăznesc să susțină că o fostă episcopie ortodoxă poate fi reînviată și continuată sub titlul de episcopie greco-catolică și încă „română-ruteană“. Istoriceste și confesional vechea episcopie a Maramureșului poate fi reînviată și continuată numai de către o episcopie ortodoxă, ceace s'a și făcut principial.

Episcopia unită este de fapt continuatoarea fostei episcopii unite de Munkács, cu care ține legături spirituale, având chiar patru clerici ai ordinului Vasile cel Mare (călugări) în noviciat la Munkács (azi Munkačevo-Cehoslovacia).

Ar fi vremea, ca bunul simț măcar să dicteze odată fraților uniți, să nu-și mai considere mitropolia și episcopii drept continuatoarele istorice ale vechei mitropolii și episcopii ortodoxe, căci acelea ființează ca mitropolie și episcopii ortodoxe. Mă mir că după exemplul episcopiei unite de Baia mare (acesta îi este adevăratul titlu) nu și-a luat și cea unită dela Cluj titlul de „eparhia greco-catolică română a Vadului, Feleacului, Clujului și a Gherlei!“

Al doilea argument din prefață, desconggestionarea eparhiei Gherlei prea estinsă, este acceptabil, așa că „tradiției românești“ putea să-i dea pace, căci din argument se transformă în contra argument.

După prefață, pe paginile 5—9, cu litere mari, pe câte o pagină, se arată „patroana eparhiei“; „Papa Romei“ cu date biografice; „Mitropo-

litul“ fără date biografice; „Episcopul Excelența Sa Preasfințitul Dr. Alex. Rusu, din îndurarea lui Dumnezeu și grația sfântului Scaun etc.“ cu date biografice, arătând că a fost „introzinat“ la 2 Febr. 1932.

Urmează „Veneratul Cler“ în frunte cu „Veneratul Capitul“. Întâi canonicii, fiecare cu trena titlurilor și supratitlurilor. Rvdm. A. Beban, canonic arhiepiscopitar, sau prepozit; G. Rob, canonic arhidiacon, sau lector și Ludovic Vida, canonic eclesiarh, sau custode. Urmează trei posturi de canonici vacante: Canonic Scholiarha, sau magistrul al ceremoniilor; canonic penitenciar (?) sau duhovnic și canonic chartofilace, sau cancelar.

În continuare se înșiră membrii consistorului episcopesc, serviciului administrativ, tribunalului matrimonial, serviciului de conturi, reuniunii diecezane de misiuni, administrația capitulară și seria districtelor protopopești, a parohiilor și filiilor eparhiei.

Șematismul, propriu zis, este bine întocmit. La început se pune șeful districtului, notarul și forul protopopesc de I instanță, cu asesorii lui ordinari și supleanți, defensorul, fiscul și notarul.

La fiecare parohie, după numele ei tipărit cu litere distincte, se arată vechimea parohiei indicând chiar și anul, la altele se spune doar că e parohie veche; biserica, din ce-i zidită și anul; hramul; casă parohială și cantorală, dacă este, cu materialul din care's construite; anul din care sunt matricole și depărtarea dela sediul protopopesc. Posta, gara, plasa. Preotul cu titulaturile, curatorul și cantorul cu numele. Numărul sufletelor, întâi proprii, apoi rom.-cath. — ortodocși (ne pun lângă ei numai când își etalează titlul de biserică națională sau au nevoie de subvenții egale, altădată, ca și'n cazul de față, ne pun între minoritari) calvini, po-

## FOILETON

### Generalități asupra Sfintei Scripturi.

(Urmare)

#### III. Vechiul Testament și critica negativă.

Istoria vieții religioase a poporului iudeu, trecută prin filiera critice naționaliste, ne apare altcum decât o cunoaștem din relatările autorilor inspirați ai scrierilor sfinte.

Astfel după concepția critică, chiar începutul existenței acestui neam, se pierde în negura trecutului. Patriarhii, primii promotori ai monoteismului iudeu, n'au o existență reală. Sunt, sau niște zeități canaaniteice, al căror cult l-au adoptat iudeii la cucerirea Palestinei, sau simple personificări ale semințiilor iudaice.

Moise este prima personalitate istorică. Un erou popular, care prin istețime și cruzime reușește să închege diferitele triburi ale neamului său într'un organism unitar. Este primul judecător, principe al întregului popor iudeu. Nu este însă soarele legislator al vieții religioase, precum ni-l înfățișează primele cărți legislative (Leviții și Detuero-nomion) ale Vechiului Testament. În timpul său nu se poate presupune existența unei conștiințe monoteiste unitare la un popor seminomad. Mono-teismul apare ca ultimă treaptă în evoluția vieții

religioase a omenirii. Poporul iudeu încă a trebuit să cunoască și să trăiască întreagă gama rătăcirilor. Foarte probabil s'a născut în fetișism, sau totemism.

A trecut prin politeism și dualism ca să ajungă într'un târziu la monoteism.

— E riscat a pretinde la iudeii secolului XV a. d. Hristos (sau și mai înainte) o conștiință monoteistă, când babilonienii și egiptenii popoare conlocuitoare și cu un binecunoscut trecut cultural dibuesc în cel mai cras politeism. Legea evoluției aplicată cu necesitate și în domeniul vieții religioase, se opune acestui raționament.

Partea de contribuție a lui Moise fu impunerea cultului lui Iahve. Acest Iahve este o simplă zeităte, locală. Își are reședința pe muntele Sinai, de unde prin fulgere și tunete conduce destinele semințiilor cari populează pustiuul.

Alături de Iahve un zeu natural există însă și alte zeități.

Cu secole în urmă prin intensa activitate a profesilor se cristalizează în conștiința poporului iudeu concepția despre un singur Dumnezeu și astfel Iahve trece pe planul întâi, rămânând singurul Dumnezeu creatorul cerului și al pământului, diriguitorul lumii.

O evoluție identică avem s'o observăm și în materie de cult. Dela forma primitivă când fiecare cap de familie, pentru sine și ai săi, poate jertfi

pentru îmblânzirea mâniei zeilor, până la organizarea unei anumite caste privilegiate de jertfitori; dela altarul improvizat la întâmplare de orice înălțime, până la centralizarea formelor de cult în templul solomonic sunt multe etape.

Miticii patriarhi Avraam, Isac și Iacob, sunt reprezentanții cultici ai familiilor lor. Pentru ei nu există nici timpuri, nici locuri, nici anumite forme liturgice. Jertfa este bine primită oriunde și oricând de zei, cu condiția ca materia să fie corespunzătoare.

Influența Egipteană îl determină pe Moise, organizatorul națiunii, să designeze o anumită seminție, care să se ocupe exclusiv de problemele cultului.

Preoția levitică este oglinda vie a castei preoților egipteni deținătorii tainelor științei, și ai puterii diriguitoare în organismul social al națiunii.

Zidirea templului din Ierusalim este o nouă etapă în evoluția cultului. Capitala țării de acum devine centrul cultului. Ceremoniile se amplifică împrumutând ceva din fastul care stăpânește viața curții regale. Preoțimea este împărțită în cete de serviciu, este ierarhizată. Se introduc distincții inexistente în trecut, pentru cei bine dotați și pentru cei agreeți. O seamă de legi reglementează până în amănunte viața religioasă individuală: Prezența la cult pentru fiecare fiu al națiunii cel puțin odată în an este impusă cu strictete. Ierusalimul credinței este forța care dă o nouă viață națiunii.

căiți (notă de sinceritate) și israeliți. La fiecare confesiune se adaugă, când au biserică, sau casă de rugăciuni.

Districtele sunt 11: Baia mare (27 parohii) Chioar (19) Jibou (17) Mănăstur (13) Satumare (23) Seini (16) Sylvania (25) Țaraoaşului (20) Iza (13) Sighet (22) Vişeu (11). Acestea trei din urmă aparțin vicariatului Maramureş. „Vicariatul general special (?) al Rutenilor“ are două districte: Bucovinean (17 parohii) și Ciscarpatin (21). Districtul Ciscarpatin cuprinde parohii și de pe teritoriul Eparhiei Oradea.

După numărul parohiilor vedem că din cele 13 districte, numai cinci au peste 20 de parohii, Vişeu de pildă are numai 11.

Numărul sufletelor variază între 10.847 (Mănăstur) și 40.607 (Sighet), unul cu 17 mii, unul cu 20 mii, 4 între 24 și 25 mii, cinci între 32—36 mii.

În toate districtele, afară de Iza (1) e surprinzător de mare numărul fiilor. La 206 parohii române, sunt 132 filii. Fiecare cuibușor de credincioși e socotit filie, începând de la 5 suflete în sus. Mai mare desproporție e însă la cele rutene, unde la 38 parohii, sunt 179 filii, în deosebire în Bucovina, unde și comuna cu un su-

flet unit rutean (Burla) e socotit filie. Cu câte 2 sunt 10, cu 3—10 sunt 40, sub 20 suflete 30, sub 50 suflete 71 etc.

Numărul total al parohiilor din eparhie este de 244 cu 311 filii, cu 156 parohii și 91 administratori.

După numărul sufletelor, parohiile înfățișează un tablou destul de variat. Sub 100 de suflete este o singură parohie, Remetea (ruteană) cu 73 suflete, menținută numai teoretic, căci atât biserica, cât și casa parohială și averea, cu 1236 suflete au trecut de mult la ortodocși. Sub 200 suflete, deasemenea este o singură parohie. Apateu (190), e însă complexată cu 3 filii, având cu ele împreună 499 suflete. Între 2—300 suflete sunt vre-o 8 parohii, cari toate se completează cu filii. Filii cu acest număr de suflete, sunt 14, de la 3—400 sunt 9 parohii și 18 filii. 4—500, parohii 18, filii 8. De la 5—600, parohii 15, filii 6. De la 6—700 parohii 27, filii 8. De la 7—1000, parohii 69, filii 7. De la 1000—1500 parohii 41 filii 1. De la 1500—2000 parohii 31. De la 2000—4000 parohii 19; apoi urmează Vişeu-de-sus cu 4375, Sighet cu 7278 (2 preoți), Satumare 11.709 (3 preoți) și Cernăuți 14.080 (ruteni, cu 4 preoți).

## Calomniile unei gazete.

Sub titlu *Excesele ortodoxismului din județul Someș* gazeta „Coasa“ din Cluj, publică în Nr. 25—26 un articol semnat P. Someșanu plin de cele mai vulgare atacuri contra ortodoxismului și a călugărilor, cari lucrează în numele lui pe plaiurile noastre. Autorul este Gr. P. Gonza.

Nu putem trece cu vederea acest atac înjositor și cu totul străin de obiceiurile românești ardeleni, fără a nu-l demasca, așa precum se cuvine. Iată cum stau lucrurile:

*Spermezeul* este o comună veche românească, spre care gravitează o împrejurime destul de însemnată. Tocmai pentru aceasta asupra ei a fost îndreptată atenția regimului unguresc de pe vremuri, care a încercat s'o maghiarizeze, colonizând aici săcui veritabili, pe cari însă elementul autohton ia înghițit.

Tot pentru că Spermezeul era un centru, s'a stăruit și pentru lățirea unașii, dar rezultatele au fost nefavorabile. În schimb comuna a încă-

put pe mâna jidanilor, cari au sărăcit-o cumplit. Aceștia au acaparat casele din ulița principală, unde și-au zidit o *sinagogă* mare și frumoasă, așezată în cel mai frumos loc, pe când biserica unită este înfundată pe o uliță laterală, mult prea mică în proporția cu numărul credincioșilor ei. Iată tabloul, care prin contrastul lui vorbește dureros ori căru român cu simțire. Văzându-se părăsiți și neglijenți, oamenii adeseori își arătau dorința de a reveni la legea veche a strămoșilor, dar nu îndrăzneau s'o facă de teama prigoanelor.

Așa a fost până acum doi ani, când mai multe familii au reușit — căci în Spermezeu acest lucru să face mai greu chiar decât în era maghiară — să treacă la ortodocși, când apoi situațiunea a început să se schimbe.

De îndată au început batjocuri și amenințări la adresa lor. Ei nu mai

aveau alt nume decât de „greci“, și „turciți“ și la tot pasul erau apostrofați că și-au „spurcat“ haina botezului, trecând la ortodocși.

Dar ocările și vrăsmășia s'au înțepit și mai tare, când pentru împlinirea cerințelor lor sufletești a venit un călugăr nu cu multe cunoștințe teoretice, dar cu o credință tare, și cu o viață neprihănită din toate punctele de vedere, care ascultă și mângăie plin de dragoste pe toți cei năpăstuiți. Firește aceasta păstorire în Duhul Evangheliei a stârnit bucurie în popor și cuvintele lui de laudă tulburau pe cei din cealaltă străină. Mai ales pentru cuvântul, că multe oițe nu mai vroiesc să primească roșcovele din staulul unit. Acesta-i adevărul. De aceea avem tot dreptul să respingem calomniile și insinuațiile d-lui P. Someșanu, scrise cu o incapacabilă rea credință. A. G.

## Gimnaziul Moților dela Baia-de-Arieș.

În frumoasa și pitoreasca vale a Arieșului cu o populație aproape întreagă ortodoxă, la Baia de Arieș, jud. Turda a fost înființat, în anul 1922, sub Ministeriatul d-lui Dr. C. Anghelescu, actualul Ministru al Instrucțiunii publice, gimnaziul mixt al Moților, care poartă în același timp și numele valorosului *Dr. Petru Șpan*, un entusiast profesor pe vremuri la Sibiu și fiu al bisericii noastre, tot din Țara Moților.

Acest gimnaziu deși n'are palate și sute de mii de Lei la comitetul școlar, după condițiunile economice, în care funcționează cu internat, el poate servi de model, altor școli similare dela orașe, de oarece aici se face carte, ieftin și bine.

Până azi, gimnaziul a dat 148 de absolvenți, în marea lor majoritate copii de țărani, cari au fost îndrumați spre carierele practice: negoț,

meserii, căi ferate etc. Și toți s'au dovedit elemente oneste, muncitoare și modeste, cum sunt în general toți Moții.

Școala are internat, tot în condițiuni economice ale Moților, unde elevii primesc întreținerea întreagă pentru 5000 Lei anual, plățind o taxă școlară anuală de 700 Lei.

Preoții și cărturarii satelor de Moți, aici își cresc copii, în cursul inferior al liceului.

Aierul de munte și mediul curat românesc, predestinează această școală ca să devină școală-sanator cum sunt în Austria, Elveția, America, de oarece Baia de Arieș, are un climat excelent și reconfortant.

Ministrul Instrucțiunii publice ar face mult bine și populației de Moți, dacă ar onora strădaniile corpului profesoral și ale Comitetului școlar, cu unele subvențiuni, cari aici, dacă ar

Ceeace Solomon a început prin clădirea lăcașului de închinare, continuă lozua prin compunerea Deuteronomiului, opera legislativă care reglementează viața cultului.

Desăvârșirea este ajunsă în timpul robiei babilonene prin activitatea profetului Ezechiel, Pierderea independenței politice, distrugerea vieții de stat, robia, creiază pentru poporul iudeu un nou ideal, aprofundarea vieții religioase. Prin aceasta să se suprapună stăpânilor, să-și mențină în toată ființa națională și astfel să supraviețuiască robiei. Din aceasta epocă datează marea operă legislativă codicele preoțesc.

Această concepție diferită despre istoria religioasă a poporului iudeu presupune și pentru cărțile sfinte ale Vechiului Testament o altă origine, decât cea tradițională. În special originea Pentateuhului este mult controversată. Cea mai de seamă părere critică, în măsură de a grupa în jurul său o școală specială este a lui Wellhausen.

După Wellhausen Pentateuhul se reduce la o compilație de documente diferite ca origine și conținut. Două din ele, Iahvistul și Elohistul sunt cele mai vechi și au conținut istoric, alte două „Deuteronomiul“ și „Codicele preoțesc“ sunt de conținut legislativ.

Iahvistul cuprinde toate acele secțiuni de Pentateuh, în cari Dumnezeu este numit Iahve. Apare aproximativ pe la anul 800 a. d. Hristos.

Elohistul e compus din secțiunile în cari Dumnezeu este numit Elohim. Cu siguranță este mai vechi decât Iahvistul, căci lui Moise i se descopere întâi că numele lui Dumnezeu este Iahve.

Elohistul și Iahvistul având același conținut se împreună. Și se alătură Deuteronomiul apărut la 621 a. Hristos. Compilația se desăvârșește în timpul exilului babilonean prin cea mai de seamă operă legislativă iudaică „Codicele preoțesc“.

Rabinii postexilici pentru a da o importanță mai mare acestei compilații istorico-legislative, o atribuiesc lui Moise al cărui nume prin tradiție se impune cu o deosebită autoritate.

Precum în Pentateuh, la fel și în celelalte cărți istorice ale Vechiului Testament școala Wellhauseniană găsește urmele Iahvistului și Elohistului. Se poate spune, n'a rămas o singură carte cu autoritatea ei nestirbită.

La acest rezultat critica raționalistă ajunge cu necesitate. În concepția raționalistă despre lume și viață supranaturalul n'are loc. Revelația divină este o simplă închipuire în mintea unor oameni primitivi. Nici Vechiul Testament în întregime, sau în parte nu-și poate reduce originea la Dumnezeu. Este o operă omenească, mai bine zis opera evoluției istorice a poporului iudeu.

Afirmațiile apriori sunt sprijinite pe o analiză minuțioasă a Vechiului Testament. În această analiză cuvântul hotărîtor se dă criticei literare. Nu-

mai astfel se pot distinge în Pentateuh secțiunile Elohistice și Iahvistice după simpla schimbare a numelui lui Dumnezeu, ori legislații din sec. VII sau VI.

Argumentarea originii postmozaice a Pentateuhului este sprijinită și pe o seamă de citate din cărțile ulterioare ale Vechiului Testament.

Sunt reliefate toate acele locuri din c. Iosua, Judecători, Samuil, în cari practica religioasă este aparte de prescripțiile mozaice. Personalități marcante, precum: Saul, David, Solomon, Ilie zidesc altare și aduc jertfe în locuri nelegitime. Este considerat curios faptul, că în aceste cărți nu se amintește despre existența unei legi mozaice.

În fine două informații intenționat îndreptate greșit vin să aducă supremul sprijin pentru teza raționalistă.

În Cronice se spune că în timpul regelui Iosia cu ocazia refacerii templului s'a aflat legea, Iosia a dat ordin ca aceasta să fie citită sărbătorește în fața poporului. Poporul s'a bucurat mult, căci era ceva nou pentru el. Concomitent regele a interzis cultul pe înălțimi. Deci în timpul lui Iosia apare Deuteronomiul.

Cartea Esdra ne informează că autorul ei, Esdra după întoarcerea poporului din exil a întreprins o reformă a cultului în stil mare. Ce altă reformă poate fi semnificată decât cea cuprinsă în „codicele preoțesc“.

(Va urma)

Prof. G. L. MUNTEANU



fi date, ar aduce foloase înzecite Moșilor, cumiți, energici și de omenie.

Preoți, învățători, țărani cu mijloace modeste, ori cu copii debili, aici au prilejul să facă și carte și să se și întărească.

Inscrierile se primesc în toate clasele până la 25 Sept, când se vor încheia definitiv.

Ce poate fi mai de preț pentru Moși, decât un așezământ cultural ca cel dela Baia de Arieș, pentru care populația exprimă toată recunoștința bărbaților cari l-au înființat ca d-nul Dr. C. Anghelescu și aceluia cari l-au salvat dela repetatele desființări, ce-au fost pronunțate asupra lui.

L. Ch.

## INFORMAȚIUNI

**Vizită regală la Cluj.** M. Sa Regele Carol al II-lea a fost Dumineca trecută la Cluj, unde a asistat, împreună cu Marele Voevod Mihai la cursele de pe coasta Feleacului. Ploaia rece, care a ținut toată ziua, n'a fost favorabilă concurenților, așa încât aceștia nu și-au putut a fișa performanțele maxime. P. Sf. nostru Episcop Nicolae a fost tot timpul alături de M. Sa Regele, care l-a invitat la dejun în vagonul regal.

**Știre personală.** Dl Prof. Al. Lapedatu, Ministrul Cultelor și Artelor, s'a înapoiat ieri 8 l. c. dela Karlsbad, unde a urmat o cură medicală timp de 25 zile. Domnia sa rămâne o zi la Cluj, apoi pleacă în Capitală spre a-și relua activitatea, atât de folositoare îndeosebi Bisericii noastre naționale.

**Biserica ortodoxă din Roma.** Nu este vorba de cea rusească, care s'a zidit și ea nu tocmai de mult, ci de cea românească. Necesitatea ei s'a simțit de mult, accentuându-se tot mai puternic în anii de după război, când relațiunile noastre politice și culturale cu Roma au luat forme sigure și durabile. Avem o colonie de Români respectabilă în capitala Italiei, ale cărei trebuințe religioase nu pot fi desconsiderate. Dar o biserică ortodoxă acolo, este și o chestiune de prestigiu a Statului și de afirmare spirituală a neamului nostru. Astfel, acum câțiva ani, când s'a hotărât construirea palatului pentru „Școala română din Roma“, guvernul nostru a convenit să se zidească tot acolo și o capelă adecvată. Ideia s'a realizat. Totuși sfințirea capelei nu s'a făcut nici până astăzi. Nu cumva din cauza unor piedeci eterodoxe? O vom afla poate în curând. În orice caz chestiunea este prea importantă ca să nu revenim asupra ei.

**Adunarea generală a „Astrei“.** Astăzi și mâine are loc la Târgu-Murăș adunarea generală a „Astrei“. Păstrând o veche tradiție, sperăm că și de astădată vor lua parte cât mai mulți intelectuali alături de popor, spre a confirma vechea solidaritate culturală a tuturor, pe deasupra pasiunilor politice atât de regretabile. Cu acest pri-

lej conferința publică va fi ținută de dl prof. Sextil Pușcariu, eminentul președinte al F. O. R.-ului.

**Biserica și sinucigașii.** Ziarul „Naționalul nou“, abordează această chestiune în pagina religioasă, întrebându-se surprins, cum de Biserica acordă asistență religioasă sinucigașilor, când canoanele interzic aceasta în mod categoric. Noi credem că Biserica nu dă și nu poate da „prime de încurajare pentru sinucideri“, prin asistența ei la înmormântarea lor. Dacă totuși se înregistrează asemenea cazuri, ele probabil sunt autorizate de Episcop prin dispensă specială, pentru motive binecuvântate.

**Revizuirea cărților de ritual.** În pagina religioasă a „Universului“ din 2 Septembrie se cere de cineva revizuirea vechiului graiu al cărților noastre de slujbă, pe motiv, că numeroase expresii nu mai au nici un sens. (Autorul probabil vrea să zică „neînțelese“). Încercarea o credem riscată și periculoasă. Ea trebuie examinată îndelung și cu multă prudență de autoritățile competente în materie. Aceasta și spre a evita extrema cealaltă, absurdă și deplorabilă, în care căzuse revizuirea de pe la 1900 cu limba ei păsărească-neologizantă.

**Manual de Religie.** Se aduce la cunoștința On. Preoților, că la Tipografia Eparhială din Cluj sunt sub tipar manualele de religie pentru clasele I—IV primare conform programei Sft. Sinod. Întrucât programa Sft. Sinod s'a modificat în timpul din urmă apariția acestor manuale va întârzia câteva zile. Manualele sunt cu ilustrațiuni și se vor găsi de vânzare la toate librăriile noastre eparhiale. Autorul lor este Dr. Andrei Buzdug, prof. la Acad. teologică ort. rom. din Cluj.

**Academia de muzică religioasă.** Înscrierile la Academia de muzică religioasă se fac până la 28 Septembrie c. Se cer certificatele de naștere și de studii. Candidații cu studii de bază inferioare liceului (școala de cântăreți, gimnaziu, etc.), vor da examen de admitere din teorie-solfegiu, psaltică și cânt vocal. Examenul de admitere se ține la 29 Septembrie. Cursurile încep la 1 Oct.

Academia nu dispune nici de burse, nici de cămin sau cantină. Taxa anuală de frecvență și înscriere e de 1200 Lei. De această taxă vor fi scutiți numai orfanii de război și fiii invalizilor de război.

Cursurile durează 4 ani. Particularii nu se admit. Se poate acorda amânarea stagiului militar.

Academia a fost trecută anul acesta, definitiv, în bugetul ministerului instrucției publice.

**Anunț oficial.** Prin aceasta aducem la cunoștința preoților noștri, că Institutul din București, Str. Principatele Unite 63 al Societății Ortodoxe Naționale a Femeilor Române, primește fiice de preoți, interne, semi-interne și externe cu reducere de plată, recomandate de Eparhiile respective și având media de absolvire a clasei precedente, cel puțin 7. Preoții cari doresc să beneficieze de aceste favoruri vor cere informații dela adresa de mai sus, iar cererile de primiri le vor trimite aici pentru ca să le recomandăm. Nr. 5224. Consiliul eparhial.

**Examen de diferență.** Ministerul instrucției a aprobat examene de diferență dela cursul primar complet cu 7 clase (curs complimentar) la gimnaziu.

Examenul se vor da la următoarele materii:

Pentru cl. I gimnazială: integral la franceză, istorie geografie, șt. naturale și examen sumar de matematici.

Pentru cl. II gimnazială: integral de franceză, istorie, geografie, științele naturale și examen sumar la matematici.

Pentru cl. III gimnazială: examen integral de franceză, latină, șt. fizico-chimice, istorie, geografie și examen sumar la română și matematici.

Candidații reușiți la acest examen vor putea să dea examen de cl. IV gimnazială ca preparații în particular.

## BIBLIOGRAFIE

**D. CĂLUGĂR, Hristos în școală. Manualul catechetului ortodox pentru școala primară. Sibiu. 1934. Tip. Arhidiecezană. 532 pagini format octav. Prețul 220 Lei. Și până la o recenzie amănunțită recomandăm cu deosebită căldură această minunată carte tuturor preoților, cateheților și profesorilor de religie.**

**Arhiereu Grigorie Leu Botoșaneanul.** „Cum să citim Sf. Scriptură“. București. 1934. Tip. Cărților Bisericești. 32 pagini. 8 Lei.

P. S. Arhiereu Grigorie, dela sf. Mitropolie din Iași, unul din cei mai activi purtători de condei în Biserica noastră, a socotit util să dea câteva îndrumări practice de modul cum trebuie să fie citită Biblia. Scopul urmărit este: a) să dovedească sectanților, că Biserica ortodoxă, predă credincioșilor ei învățăturile sf. Scripturi nu după placul predicatorului, ci după o rânduială stabilită de sf. Părinți; b) Clerul și chiar credincioșii zeloși să știe cum este împărțită sf. Scriptură la slujbele bisericești, și să aibă la îndemână textele ce vor să le citească în fiecare zi de sârbătoare.

Găsim cârticica P. Sf. Arhiereu bine alcătuită, și deci o recomandăm tuturor, clerici și laici deopotrivă.

Consiliul Eparhial ort. rom. Cluj.

Nr. 5222/1934.

## CIRCULARĂ

Anunțăm preoții și pe cântăreții bisericilor noastre că On. Direcțiune generală C. F. R., prin adresa Nr. 48.328 R. A./1934 comunică aprobarea reducerii de 50% pe C. F. R. și pentru cântăreții bisericilor cu averi proprii.

Aducem la cunoștință prin Cuc. preoți că în conformitate cu această dispoziție pentru obținerea acestor cartele pentru cântăreți și pentru membrii familiilor lor să se înainteze Ministerului cererea timbrată și însoțită de chitanță asupra plății carnetului făcută la orice stație C. F. R. precum și fotografiile respective în mărime de 6/9 pe fond alb.

Aceste cereri însoțite de cele menționate se vor înainta prin oficiile protopopești Consiliului eparhial pentru obținerea carnetelor. P. O. D. protopopi vor controla exactitatea cererilor și vor menționa în rapoartele lor dacă au examenul reglementar și sunt în funcțiune.

Cluj, la 28 August 1934.

Consiliul eparhial.

Nr. 5297/1934.

## COMUNICAT

În legătură cu dispozițiile în vecherea aplicării legii cumulului mai precizăm următoarele:

Legea aceasta atinge de aproape și pe membrii clerului și funcționarii din organismul bisericesc, începând dela parohii până la centrele eparhiale. Se află unii care sunt preoți și învățători, preoți și profesori secundari, preoți și profesori universitari sau la altfel de școli superioare, preoți și funcționari, preoți și pensionari după o altă funcțiune, mireni funcționari ai bisericii și ai altor instituții, pensionari preoți cu două slujbe în două localități diferite, deci dispunem:

1. Ca fiecare din cei amintiți mai sus să citească cu luare aminte toate articolele acestei legi, care s'a publicat în Monitorul Oficial din August 1934 și să se conformeze art. 15 care sună așa: „În termen de 15 zile dela publicarea prezentului Decret în Monitorul Oficial, funcționarii publici de orice categorie precum și toți cei prevăzuți în dispozițiunile acestui Decret și cari ocupă mai mult decât o funcțiune sub orice titlu, sunt obligați să depună la Consiliul eparhial declarațiunile scrise, arătând ce anume funcțiuni și însărcinări îndeplinesc, ce retribuțiuni primesc, cari sunt cele două funcțiuni alese, potrivit prevederilor acestui Decret și pe care din ele o socotește ca principală“.

Stăruim ca toți să se conformeze dispozițiunilor acestei legi, și să trimită declarațiunile până cel mult în 15 Septembrie a. c., mai ales că în articolul ultim se cuprind sancțiuni aspre, cari se pot „transforma în închisoare conform dispozițiunilor codului penal“ etc. (art. 24).

Consiliul eparhial

## POSTA REDACȚIEI

Pr. V. Șt., în R. Darea de seamă e prea vagă; așteptăm contribuții mai precise.

Pr. Gh. P., în Z. Fiind vorba de o chestiune principiară în administrația bisericească, am predat studiul Dv. Consiliului eparhial spre a aviza.

Pr. Gh. C. în Gălpăia. Ne-ați uitat? Trimiteți ceva din preocupările Dv. pas-torale.

Tipografia Eparhiei ortodoxe române, Cluj.

